

Innspill til Musikkutvalget, NOU

Dette er et innspill fra foreningen OperaNorge, en sammenslutning av alle aktive operaselskap i Norge, store som små. I dette innspillet søker foreningen OperaNorge å adressere tema som i stor eller overveiende grad er felles for alle eller de fleste av våre medlemmer. Innspillet vil derfor ha en noe generell karakter.

Ytterligere detaljer om medlemmer og foreningen finnes på [hjemmesiden](#).

OperaNorge har siden 2009 vært en sammenslutning av det som nå er 23 medlemmer fra hele landet, og arbeider for å ivareta medlemmenes felles interesser og behov innen operafeltet og fremme de synspunkt som til enhver tid er representative for medlemmene. I dette innspillet søker foreningen OperaNorge og adressere noen av de utfordringene våre medlemmer står overfor i dag. Foreningen har et bredt spekter av medlemmer, fra Operalåven på Ål og Opera di Setra i Tyllidalen til Den Norske Opera & Ballett i Oslo.

Felles for de fleste av foreningens medlemmer er at de mottar offentlig støtte i en eller annen form, enten via Kulturdirektoratet eller Kulturdepartementet.

Oppsummering:

Operaselskapene i Norge er livskraftige og kreative institusjoner som får mye ut av sine relativt begrensede ressurser. Det er hevet over tvil at operaproduksjon er ressurskrevende, både økonomisk, menneskelig og materielt. Likevel ser vi at særlig distriktsoperaene, med sitt fundament i frivilligheten, skaper unike lokale synergier, men også regionoperaene har stor betydning i sine miljøer ved å bidra til opprettholdelsen av en profesjonell leverandørindustri, både for tekniske tjenester, reiseliv- og opplevelsesnæringen og forretningslivet generelt.

OperaNorge oppfordrer Musikkutvalget til å fokusere på tiltak som:

- Øker antall produksjoner per år, og medvirker til helårlig publikumsrettet operadrift.
- Legger til rette for at de institusjonene som har en integrert modell prioriterer operadrift.
- Bidrar til bedre grunnleggende fysiske fasiliteter.
- Understøtter medlemsinstitusjonenes arbeid med operasangere i Norge gjennom en styrking av kunstnerisk infrastruktur.
- Fremmer utvikling/utdanning av operainspisienter og -produsenter.
- Leder til videre utvikling av det profesjonelle musikklivet i hele landet.

- Fremmer videre utvikling av profesjonelle kor/operakor i Norge.
- Styrker det frie operafeltet i hele landet.
- Bidrar til en trygg økonomi ved Den Norske Opera & Ballett.
- Støtter opp under utviklingen av ny norsk musikkdramatikk.

Litt historikk:

I 1999 ble det såkalte dobbeltvedtaket gjort i Stortinget. Dette gjelder vedtak 511 som omhandler bygging og lokalisering av nytt operahus og vedtak 512: «Det utvikles en modell for opera- og ballettformidling i Norge innen ferdigstillingen av det nye operahuset.» Begrepene region- og distriktsopera ble etablert allerede fra 1999, i st.prp. nr. 48 (1998-99). Under punkt 10.3 understreker kulturkomiteen følgende:” riksopera-, regionopera- og distriktsoperavirksomhet må utvikles samtidig med bygging av nytt operahus. For å styrke operaformidling i Norge og underbygge den landsomfattende interessen for opera er det viktig å bygge på de lokale operakrefter og interessen som er i lokalmiljøene. Profesjonelle krefter må være drivkraften og inspirasjonskilden i tillegg til å ha en rolle som produksjonsleder.” Som de fleste vet ble det nye operahuset åpnet i 2008, og etableringen av nye og videreføringen av tidligere operaselskaper var i gang over hele landet på samme tidspunkt. Regionoperaer ble etablert i byer med eget profesjonelt orkester, mens distriktsoperaer ble fundamentert på en miks av profesjonelle og amatører.

I 2016 leverte Telemarksforskning en rapport bestilt av Kulturdepartementet, Operasjon operanasjon. Den slår fast at

1. Distrikts- og regionoperainstitusjonene er viktige og relevante aktører i sine nærmiljø.
2. Distrikts- og regionopera når mål om høy kvalitet.

Det er altså hevet over tvil at region- og distriktsoperaene er viktige aktører rundt om i landet som gir innbyggere operaopplevelser på høyt kvalitativt nivå, og som involverer både profesjonelle og amatører lokalt og regionalt i sine aktiviteter.

Nå-situasjon:

Distrikts- og regionoperaene i Norge har mange av de samme utfordringene som kulturfeltet generelt; underfinansiering. Men, for dette spesifikke feltet har det helt siden 1999 vært signalisert en satsing fra myndighetene som et nytt tiltak innenfor kultur-Norge. Det er derfor en forventning om at det gis muligheter for en fortsatt oppbygging av et profesjonelt administrasjons- og produksjonsapparat, og opprettholdelse av akseptable honorar- og lønnssetninger for kreative team og sangere/musikere, gjennom tilstrekkelige bevillinger. For de fleste selskaper er situasjonen nå at man har et minimumsnivå som kun gir rom for en, maksimalt to, operaproduksjoner per år. For noen faktisk kun annethvert år. Ved noen av våre regionoperaer, der man baserer seg på en integrert organisasjonsmodell, er det en tendens til at fullsceniske operaproduksjoner, med bakgrunn i den økonomiske situasjonen, ikke lenger prioriteres.

Det er et gjennomgående behov i hele feltet, særskilt utenfor Oslo, for en ytterligere satsing og oppbygging av det produksjonstekniske og administrative apparatet. Videre er det ønskelig med en ytterligere satsing som kan legge grunnlag for helårlig drift for flere av våre medlemmer. Helårlig drift defineres her som økt publikumsrettet opera-aktivitet.

Våre medlemmer har i varierende grad fasiliteter som gir gode forhold for å spille opera, selv om situasjonen har vært i gjennomgående bedring siden Opera Nordfjord fikk sitt operahus i 2009. Nå senest med åpningen av Normoria i Kristiansund på nyåret i 2025. For de fleste er det dog fremdeles slik at det er utfordringer med manglende eller dårlig tilrettelagte øvings- og verkstedfasiliteter, noe som øker kostnader gjennom utfordrende logistikk og temporære tilpasninger. Det er et ønske fra feltet at myndighetene er med og bidrar til at de grunnleggende fysiske fasilitetene bygges opp. Dette må gjøres i samhandling med det enkelte operaselskap slik at fasiliteter tilpasses de lokale behov.

Det uteksamineres årlig et titalls klassiske sangere i Norge. Noen få av dem lykkes med å etablere seg internasjonalt ganske raskt, men de aller fleste er avhengige av et bredt spekter av arbeidsgivere nasjonalt. OperaNorges nettverk av institusjoner er seg sitt ansvar bevisst når det kommer til å løfte operasangerfeltet i Norge, i tråd med Melding.st.22 Kunstnarkår, hvor det blant annet står «*Muligheten til å utøve et yrke innen kunst – og kulturproduksjon og formidling skal finnes over hele landet.*» Dette søkes oppnådd ved å opprettholde kunstnerisk infrastruktur og å gi disse sangerne utviklende oppgaver.

Våre institusjoner er viktige for utviklingen av et profesjonelt og kompetent miljø av blant annet sceneteknikere, regissører, repetitører, inspisienter, produsenter, scenografer, dirigenter, kostymedesignere, parykkmakere, tekstmaskinkjørere og så videre. Noen av yrkesgruppene er felles for teater- og operafeltet, men repetitører (operapianister) er unikt for vårt felt. Det samme kan sies om inspisienter for opera, der det kreves notekunnskap på høyeste nivå. De to siste faggruppene er det utfordrende å få tak i riktig type kompetanse til, og for å lykkes med det er vi avhengige av å kunne gi riktig lønn eller honorar og ha tilstrekkelig antall produksjoner til å ha et fulltidstilbud nasjonalt.

Et felt som skiller opera fra teater spesifikt, er orkester og kor:

Regionoperaene har tilgang på de profesjonelle institusjonsorkestrene, mens distriktsoperaene har funnet unike løsninger lokalt, for eksempel gjennom en miks av profesjonelle og amatører blant annet basert på lokale kulturskolelærere og lignende. Distriktsoperaene gir gjennom dette et attraktivt tilbud til lokale profesjonelle som bidrar til å beholde gode musikere rundt i landet, noe som er veldig viktig for kulturskoler og lokalmiljø. Likevel er det utfordrende for våre distriktsoperaer å få tilstrekkelig profesjonell tyngde i sine orkestre til den enkelte produksjon.

For korfeltet er situasjonen noe mer komplisert. På første halvdel av 2010-tallet ble det initiert en satsing på profesjonelle kor utenfor Oslo. Dette resulterte i opprettelsen og/eller profesjonalisering av vokalensembler i flere byer. Noen eksempler er Kilden Vokalensemble i Kristiansand, Edvard Grieg Vokalensemble i Bergen, Trondheim Vokalensemble og Vokal Nord i Tromsø. I tillegg finner vi private initiativ som Valen Vokalensemble i Stavanger og Vocal Art i Bodø. De tre siste ensemblene har ikke

operaplikt, noe de tre i Kristiansand, Bergen og Trondheim har. Selv om vokalensemblene med operaplikt utgjør veldig viktige stammer i operakorene lokalt med 8 til 12/16 profesjonelle sangere, trengs det gjerne minst 30 og noen ganger opptil 60 sangere for å yte et operaverk rettferdighet. Dette særlig siden noen av salene er store og orkestrene består av 50 – 80 musikere på en operaoppsetning. Det er derfor nødvendig, også for operafeltet, med en ytterligere satsing på profesjonalisering av kor i Norge.

Den rike underskogen av frie operaselskap i Norge mottar ikke midler direkte over statsbudsjettet. Fylke, kommune og Statens kulturfond er eksempler på instanser de søker tilskudd fra. Disse frie selskapene produserer ofte i kammerformat og kommer tett på sitt publikum. Selskapene er gjerne et resultat av kulturelt entreprenørskap drevet frem av enkeltpersoner, eller et lokalt initiativ som har holdt seg levende etter at Riksoperaens virksomhet opphørte omkring 2010. Deres bidrag som debutarenaer er uvurderlige, og som ypperlige formidlere bryter de ned barrierer ved aktivt å folkeliggjøre opera som fenomen. De frie operaselskapene bidrar til Hurdalsplattformens mål om at kunst og kultur skal være tilgjengelig for alle uavhengig av hvem de er og hvor de bor.

Operaen i Bjørvika er landets stolthet og står i et dynamisk samspill med resten av OperaNorge. Med sine internasjonale samarbeid og produksjoner som kombinerer toppsjiktet av norske og utenlandske operakunstnere, drar DNO&B hele operafeltet med seg, idet selskapene over hele landet på ett eller annet vis måler seg med Oslo. Derfor er det avgjørende at DNO&B sikres en trygg økonomi, slik at Nasjonaloperaen kan vokse kunstnerisk og hele tiden opprettholde sitt krevende mandat. Det gavner OperaNorges medlemmer at Nasjonaloperaen er et ressurs- og kompetansesenter for hele landet, samtidig som hele landet fører Oslo med nye talenter. Med forsterkede økonomiske ressurser kan vi videreutvikle dette fruktbare samspillet.